

Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology, Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines in Social Sciences

Vol:4, Issue:21
sssjournal.com

pp.3099-3113
ISSN:2587-1587

2018
sssjournal.info@gmail.com

Article Arrival Date (Makale Geliş Tarihi) 25/06/2018 | The Published Rel. Date (Makale Yayın Kabul Tarihi) 03/08/2018
Published Date (Makale Yayın Tarihi) 04.08.2018

**GELİŞMEKTE OLAN EKONOMİLERDE ALTYAPI YATIRIMININ EKONOMİK
KALKINMA ÜZERİNDEKİ ETKİSİ**

*THE EFFECT OF INFRASTRUCTURE INVESTMENT ON DEVELOPING ECONOMIES
ON ECONOMIC DEVELOPMENT*

Dr.Öğretim Üyesi Oğuz BAL

Kocaeli Üniversitesi, Hereke Meslek Yüksek Okulu, Finans, Sigortacılık ve Bankacılık Bölümü,
ballim97@hotmail.com, Kocaeli/Türkiye

ÖZ

Dünya ekonomi Gelişmiş, Gelişmekte Olan ve Geri Kalmış Ekonomiler olarak üç kategoride ele alınmaktadır. Türkiye'nin de içinde bulunduğu Gelişmekte Olan Ekonomiler dokuz ülkeyi kapsamaktadır. Ülkelerin sanayideki gelişmişliği kendi kategorisindeki sıralamayı da belirlemektedir. Bu ülkelerdeki altyapı yatırımları çok uluslu girişimlerin sürdürülebilirliğinin nedenidir. Yatırımlardaki karlılık ve süreklilik onların hayat damarıdır. İlgili sektörlerde liberalleşme politikaları altyapı yatırımlarında önemlidir. Dış yardımlar da yatırımları tetikleyen önemli kalemlerdendir.

Yapılan bu çalışmada 2000-2016 yıllarını içermekte ve dört bölümden oluşmaktadır. Yerel ve küresel girişimlerin örnekler de verilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Altyapı, Sanayileşme, Liberalleşme, Taşımacılık

ABSTRACT

The world economy is treated in three categories as Advanced, Developing and Backward Economies. Turkey is also found in Emerging Economies that covers nine countries. Countries' industrial development also determines the ranking in its category. Infrastructure investments in these countries are the reason for the sustainability of multinational enterprises. Profitability and continuity in investments are their life-cycle. Liberalization policies in relevant sectors are important for infrastructure investments. Foreign aid is also an important item that triggers investments.

The study consists of 2000-2016 years and consists of four parts. Examples of local and global initiatives are also given.

Keywords: Infrastructure, Industrialization, Liberalization, Transportation

1. GİRİŞ

Bu çalışmada alt yapı yatırımlarının ekonomik kalkınmaya katkıları üzerinde duruldu. Kalkınma kavramında niteliksel, büyüme kavramında ise niceliksel ölçütler ele alınmaktadır. Bu ölçütler ışığında gelişmekte olan ülkelerin kalkınmaya ağırlık vermesi gerekmektedir. Teorik olarak ülkelerin öz sermaye yetersizliği söz konusu ise yabancı kaynaklara başvurulmaktadır. Bu da maliyetleri artırmaktadır. Günümüzde küreselleşme kapsamında gelişmekte olan ekonomiler, çok uluslu girişimlerin arenası haline gelmiştir. Sorunlara bu açıdan bakılınca kalkınma olağanüstü maliyetlere neden olmaktadır. Bu nedenle kimi ekonomiler dış yardımlara da muhtaçtır. Yatırımların sürekliliği azalan verimler yasaının bir sonucudur.

Çalışma, 2000-2016 yılları arasındaki gelişmeleri ele almakla birlikte 2017 yılına da sarkan bir zaman kışında birinci bölüm alt yapı kavramının tanımı ve içeriğini kapsamaktadır. İkinci bölüm; ekonomik kalkınmayı sağlayan faktörler üzerinde duruldu. Bu bölümde ilk olarak teknoloji ve sanayi üretimi ele alındı. Gelişmekte olan ülkelerdeki reel alanı ifade eden sanayideki büyümelerin karşılaştırılmasını sağlayan tablo elde edildi. İkinci olarak; altyapıların tür ve alanlarında ne kadarının özel, ne kadarının kamu payı olduğu karşılaştırıldı. Üçüncü bölümde ise uluslararası faktörler üzerinde karşılaştırmalar yapıldı. Altyapı Yatırımlarında Dış Mali Kaynaklar ve Özel Sermaye ilişkisi ele alındı. Türkiye'deki Altyapı Yatırımı Sorunu ve Finansmanı'ndaki Yap-İşlet-Devret modelinin işleyişi ele alındı. Dördüncü bölümde de altyapı yatırımlarda uluslararası ölçekte girişimlerden örnekler sunulmuştur.

Çalışmanın metodolojisi ise tümden gelim metodudur. Bu çerçevede kullanılan istatistik veriler başta TÜİK, T.C Merkez Bankası, Hazine, OECD, Dünya Bankası, UNCTAD raporlarındaki veriler elde edilmiştir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Altyapı tanımı: Bir yerleşim yeri veya bir yapı için gerekli olan yol, kanalizasyon, su, elektrik vb. tesisatın tümüne altyapı denir. Su ve sanitasyon, ulaşım, enerji ve iletişim gibi alt yapı ekonomik büyüme, yoksulluğun azaltılması ve insani kalkınmanın temelidir. Ancak, gelişmekte olan ülkelerin nüfusunun önümüzdeki on yıllarda (özellikle yüksek şehirleşme oranlarıyla) büyümeye devam etmesi beklenirken, mevcut kaynaklar bu ülkelerin altyapı yatırım boşluklarını doldurmada yetersiz kalmaktadır.

2.1 Altyapı Yatırımları

Bir ülkede tarım, sanayi, ticaret gibi iktisadi etkinliklerin gelişebilmesi için gerekli olan ulaştırma, enerji ve iletişim gibi kamu veya özel kesim tarafından yapılan temel yatırımlardır. İktisadi bakımdan her yatırım kullanılmaya devam etmiş olsa bile zaman içerisinde azalan verimler kanunu devreye girerek yeni yatırımları zorunlu kılar. Bu durumda yatırımların sürekliliği söz konusudur. Alt yapı yatırımlarının verimsizleşmesi sürecinin nasıl işleyeceği ve daha ötesinin planlanması önemli bir yönetim sorunudur.

Ekonomik & İktisadi Kalkınma deyince ekonomide meydana gelen gelişme, yani bilgisayar, hastane, okul, doktor vb. de niteliksel artış kastedilmektedir. Kalkınma ölçüsü olarak kullanılacak sosyo- ekonomik ölçütlerde milli gelir düzeyinde ve kişi başına düşen reel milli gelir artışı, gelir dağılımı vb. genel anlamda ülkenin her türlü sermayesinin nitelik olarak ilerlemesini ifade eder. Şunu söylemek mümkündür; reel artış söz edilirken teknoloji ve sanayiye dikkate alınmaktadır.

2.2. Altyapının Ekonomik Kalkınma Açısından Önemi

Ekonomideki karar birimlerinin ihtiyaçlarını yeterince karşılayabilecek düzeyde mevcut olan altyapı tesislerinin fonksiyonları aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- ✓ Üretimi artırıcı, -Maliyetleri düşürücü,
- ✓ Ekonomik kalkınmayı destekleyici,
- ✓ Bireylerin yaşam standardını ve kalitesini yükseltici,
- ✓ Toplumsal refahı artırıcı, yönde çok sayıda olumlu etkiye sahip olma özelliği

Yukarıda sayılan maddeler dikkat edilirse kalkınmada, ekonomideki girişimlerin niteliklerinden bahsedilir. Büyüme ise nicelikleri konu edinmektedir. Büyüme ile kalkınma arasındaki ayırım da budur.

Kamu altyapı yatırımları; içme suyu, atık su arıtma tesisleri, kanalizasyon işleri, barajlar ve göletler, sulama ve drenaj tesisleri, elektrik üretim tesisleri (hidroelektrik, jeotermal, nükleer, rüzgâr santralleri, biyoenerji tesisleri), elektrik iletim ve dağıtım hatları, yeraltı kablolu işleri, demiryolu, raylı sistem, karayolu v.b. her türlü ulaşım, haberleşme v.b. alanlara yapılan yatırımlar, kamu altyapı yatırımları olarak adlandırılmaktadır. Altyapı tesisleri; üretimi artırıcı, maliyetleri düşürücü, ekonomik kalkınmayı destekleyici, bireylerin yaşam standardını ve kalitesini yükseltici ve toplumsal refahı artırıcı yönde çok sayıda olumlu etkiye sahiptir.

3. BULGULAR

3.1. Ekonomik Kalkınmayı Sağlayan Faktörler: Teknoloji ve sanayi Üretimi

Sanayi kavramı; ham maddeleri işlemek suretiyle yeni bir madde üretmek anlamına gelir. Üretilen bu yeni mal ya nihai maldır ya da ara maldır. Üretim sürecinde insan emeğinin yerine makinanın kullanılmasına da sanayileşme denir. Sanayileşmenin tamamlayıcı parçası teknolojidir. Teknoloji ise; herhangi bir malın üretimini yaparken kullanılan her türlü üretim aracıdır. Her teknolojiyi; bir üretim fonksiyonu belirler. Ülkeler yapacakları teknolojik tercihte, sahip oldukları üretim faktörlerinin miktar ve kalitesine bağlıdır.

Ekonomist Sünger'in ifadesine göre "Az gelişmiş ekonomiler kendi teknolojilerini yaratmadıkça ahenkli bir teknolojik gelişmeye kavuşamazlar." (Singer; 1954) Emek yoğun teknolojinin hemen hemen ortadan kalktığı çağımızda, üretimde insan hatasını sifira indirgeme amaçlanmaktadır. Teknoloji ayrıca birey bazında faydayı maksimize ve zararı minimize etmeyi, firma bazında da kârı maksimize ve maliyeti minimize etmeyi sağlamaktadır ki; iktisat biliminde buna rasyonellik denmektedir. Girişimciler, buna yönelik çabalarıyla patent alarak ürettiklerini tüketicilerin beğenisine sunmaktadırlar.

Sanayileşme; sanayi devrimiyle ortaya çıkmış olgu değildir. Ondan önce de vardı. Ancak; klasik iktisat anlayışının başlangıcı olan 19. Yüzyılın ortalarında buhar gücünün teknolojide kullanılmasının sonucu, üretilen mallarda hem nitelik hem de nicelik bakımından o zamana göre olağanüstü iyileşmeyi başaran sanayi devrimi, insanlığın geçirdiği en önemli aşamalardan biridir. Adam Smith sermayeyi sabit ve dolaşan sermaye olarak ikiye ayırmıştı. Toprak, ekipman ve tesisler de sermayeden kabul edilmektedir. Tanım bu biçimde genişletildiğinde, özellikle toprak ve ekipmanın tuttuğu yerle, emeğin payının gittikçe düşüp makinenin payının arttığı tarım da sermaye yoğun endüstri olacaktır. Teknoloji yoğun sanayiler; tesis ve ekipman maliyetinin toplam maliyet içindeki oranının, diğer endüstrilere göre yüksek olduğu endüstrilerdir. Sermaye girdisi ile emek girdisi arasındaki oranla da ifade edilebilir. Örneğin Petrol, tütün, kimya, metalürji sermaye yoğun endüstri örnekleridir. Böyle endüstriler maliyet düşüren endüstrilerdir. Bu endüstrilerde ölçek büyüdükçe maliyet de düşmektedir. Yoğunluğun yükselmesi, otomotiv endüstrisinde olduğu gibi, ölçeğin büyümesiyle birlikte maliyeti de düşürür.

Ekonomik olarak büyüyen ve kalkınan ekonomilerin en belirgin özelliğinin sermaye yoğunlaşması olan ülkeler olmasıdır. Gelişmişlik aşamasında gelişmişlik düzeyi, sermaye yoğunluğuyla ölçülür. İkincisi birinciden daha da anlamlıdır o da yine; 19. yüzyıl ortalarından itibaren elektriğin sanayide ve günlük yaşamda kullanılmasıydı. Sanayileşme, doğal kaynaklardaki eşitsizliklerle ve daha çok tarihsel gelişmeye bağlı olarak ülkeden ülkeye değişiklikler gösterir.

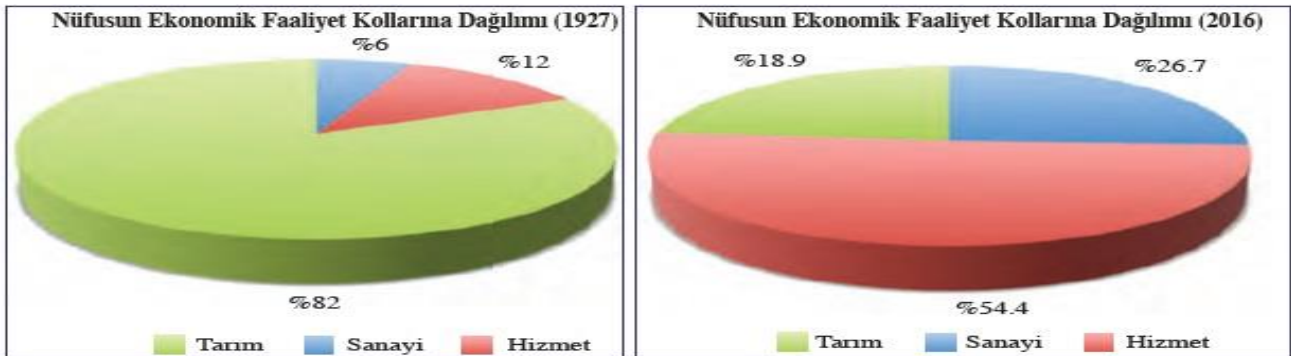
Batı Avrupa ile Kuzey Amerika'nın gelişmiş ülkelerinde sanayi alanında çalışan nüfusun %40'ı istihdam edilir ve gayrisafî milli hasılanın oluşumuna tüm öteki sektörlerle eşit katkıda bulunur. Bu oran bazı gelişmiş ülkelerde, üçüncü sektördeki hızlı büyüme nedeniyle daha azdır. Buna karşılık üçüncü dünya ülkelerinde çalışan nüfusun ancak %20'si sanayi alanında istihdam edilir.¹ Yeni sanayileşmiş ülkelerden olan Türkiye'de ise sanayide 2016 yılı itibariyle %26.7' si istihdam edilmektedir.

Tablo 1 Gelişmekte Olan Ülkelerin Toplam Nüfus Sayısı

SIRA NO	ÜLKE ADI	2017 İTİBARIYLA NÜFUS
1	BREZİLYA	209.288.278
2	ÇİN	1.386.395.000
3	HİNDİSTAN	1.339.180.130
4	MALEZYA	31.624.310
5	MEKSİKA	129.163.280
6	FİLİPİNLER	104.918.090
7	GÜNEY AFRİKA	56.717.160
8	TAYLAND	69.037.510
9	TÜRKİYE	80.745.020

Kaynak : <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL>

Tablo 2

www.tuik.gov.tr, 25.05.2017

¹ <http://www.nkfu.com>

Tablo: 3 Yeni Sanayileşen Dokuz Ülkenin Sanayi Gelişimi (%)

YIL	BRZL	ÇİN	FİLP	G.AFR	HIND	MLZY	MEX.	TLND	TÜRKY
2005	1.994	12.13	4.191	4.676	9.717	3.133	2.455	5.235	10.856
2006	2.007	13.45	4.308	4.083	12.169	4.356	4.356	5.233	12.978
2007	6.207	15.05	5.768	4.124	9.674	0.789	1.454	6.607	7.487
2008	4.09	9.839	4.808	0.124	4.441	-0.874	-0.467	2.311	-0.655
2009	-4.702	10.29	-1.917	-5.995	9.163	-6.672	-6.213	-1.956	-10.418
2010	10.203	12.68	11.58	4.707	7.551	4.856	4.558	10.47	11.859
2011	4.115	10.69	1.852	1.412	7.814	2.475	3.434	-4.103	19.131
2012	-0.723	8.364	7.26	0.435	3.269	4.933	2.86	7.278	4.765
2013	2.166	7.987	9.236	2.175	3.786	3.647	-0.504	1.552	10.326
2014	-1.508	7.394	7.76	0.064	7.474	5.875	2.692	0.022	5.451
2015	-6.326	6.197	6.446	1.126	8.757	5.255	0.971	2.845	5.016
2016	-3.813	6.113	8.365	-1.279	5.592	4.311	-0.027	2.071	4.55
%ORT	%1,14	%10	%5,8	%1,30	%7,45	%2,67	%1,297	%3,13	%6,77

Kaynak: <https://data.worldbank.org/>

Temel sanayi dallarının kurulmasına bağlı olan sanayileşme genellikle ekonomik kalkınmanın başlıca koşuludur. Yeni sanayileşen ülke tanımı üzerinde bir anlaşma olmamakla birlikte, dünyada yeni sanayileşen ülkeler listesi: Brezilya, Çin, Filipinler, Güney Afrika, Hindistan, Malezya, Meksika, Tayland ve Türkiye'dir. Tablo 2'den anlaşıldığına göre 12 yılın verilerinden yararlanarak elde edilen ortalama rakamlara bakıldığında sanayideki gelişimde birinci sırayı %10 düzeyinde Çin, ikinci sırayı %7,45 düzeyinde Hindistan ve üçüncü sırayı da %6,77 düzeyinde Türkiye yer almaktadır.

Sanayi, şu başlıklar altına dallandırılır.

- İşleme sanayisi*: genellikle doğal haliyle kullanılmaya elverişli olmayan hammaddeleri değerlendirir.
- Donatım sanayisi*: mal üreten tüketim sanayisi.
- C)Ağır sanayi*, demir-çelik sanayisi gibi, ama ürünlerin çıkarılma ve kabaca ilk işlemlerini içerir.
- D)Hafif sanayi* ise tüketime yönelik mallar üreten sanayileri kapsar.

3.2. Finansal Alan

Gelişmekte olan ülkeler için problemleri alanıdır. Hemen bütün dünya ülkelerinde altyapı finansmanında, 1980'li yıllara kadar, büyük ölçüde kamu kaynakları (bütçe, dış kredi, tahvil ihracı) ile finanse edilmekteydi. Altyapı yatırımları, yüksek maliyetli yatırımlardır. Bununla beraber bu tip yatırımların sürdürülebilir olması da şarttır. Öz sermayesi yetersiz olan ülkelerin altyapı finansmanı gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeleri çeşitli arayışlara itmiştir. 1980 li yıllar ekonomi-finansal olaylar yeni bir Liberal trende girdi. Bu kamunun özel sektörle iş birliği yapması gerektiği ve özel sektörün altyapı finansmanında daha büyük rol almasını gerektirmiştir. Bu rolün; aktif şekilde, proje sponsoru veya projenin ortağı olarak, pasif şekilde, kaynak temini amacıyla ihraç edilen menkul kıymetlere yatırım yapan taraf olarak olabileceği uluslararası kabul görmüştür. Rasyonelleşmenin iki önermesinden biri olan maliyeti azaltma ve riskin paylaşılmasını sağlama modellerinin de geliştirilmesine neden olmuştur. 1980'li yıllarda az sayıda ülkede uygulanan bu tür modeller, 1990'lı yıllardan itibaren çok sayıda ülkede uygulama alanı bulmuştur.

Ülkelerde ulaşım hizmetleri, enerji, sıvı ve katı arıtma-toplama tesisleri, içme suyu sistemlerinin yeniden yapılandırılması, hastane yapımı, oteller, restoranlar, alışveriş merkezleri ve bunları oluşturup ayakta tutacak inşaat, hizmet, bankacılık ve nakliyat aktivitelerine talep doğdu. Projelerin finansmanında derin borçlanmalara girilmiştir. Ülkelerin kalkınma sorunları değişik alanlarda daha baskın olarak ortaya çıkabilir. Yukarıdaki konulardan birinde gerçekleştirilen iyileşme, diğer sorunların çözümünde öncü sektör olarak bir görev üstlenebilecektir. Örneğin; inşaat sektöründeki iyileşme, beraberinde otuz yakın sektörü harekete geçirmekte ve olumlu sonuçlar doğurmaktadır. Ülkeler finansal yetersizliklerle karşılaştığında ortaklara da başvuracaktır.

Kalkınma ortakları, altyapı için özel finansmanı üç şekilde seferber etmeye çalışıyorlar. Birincisi, tevsii yatırımları demek olan bu tip yatırımlar hem genel yatırım ortamı hem de belirli altyapı sektörleri için uygun ortamı iyileştirmelerine yardımcı olurlar. İkincisi, Proje Hazırlama Tesisleri, Proje Kolaylaştırma Platformları ve Karma Finansman mekanizmaları gibi çeşitli girişimleri finanse ediyorlar. Ve üçüncü olarak, kalkınma finans kurumları, altyapıya yatırım yapma riskini azaltmak için özel şirketlere doğrudan öz kaynak, kredi, garanti ve teknik yardım sağlamaktadır.

3.3. Su ve Sanitasyon Alanında Altyapı Yatırımlarının Finansmanı

Özel sektör katılımını teşvik eden finansman ve yönetim modeli, sağlıklı su ve sanitasyona erişim hakkının “maliyetin karşılanması” koşuluna bağlanması alt-yapı yatırımlarındaki yansımaları haline geldi.

Liberal görüşe dikkatlerin kapsamında finansal büyüme de girer. Özellikle ülkelerin yaptığı kalkınma programları dünyada revaçtadır. Bu tip programlarda **devletin ekonomideki eli** yadsınamaz bir gerçek olarak göze çarpmaktadır. Özetle ekonomik büyüme, ekonomik kalkınma değildir. Ekonomik büyümeyle gelir adaletsizliği artarken, kalkınma toplumsal bütünlüğe dikkat çeker.

Tablo 3 Özel Katılımlı Su Ve Sanitasyon Altyapı Yatırımları (Milyon \$)

YIL	BRZL	HİND.	ÇİN	MYS	MEX	FLP	G.AFR	TYLND	TUR
1990	---	---	---	--	--	--	--	---	--
2000	712	72	4.000	--	--	31	9	--
2008	828	76	974	--	39	--	--	--	--
2009	15	24	512	--	289	27	--	--	--
2010	230	-----	640	--	793	--	--	--	---
2011	128	-----	592	--	268	--	--	--	---
2012	4.573	116	274	--	42,3	178	---	---	---
2013	2.947	135	169	--	141	--	---	---	---
2014	1.787	-----	353	--	1.047	--	---	---	---
2015	1.727	19	775	--	1.425	--	---	---	--
2016	223	-----	951	--	--	489	---	---	--

Kaynak: IBRD

Dünyanın bir su sorunu var. 2.1 milyardan fazla insan kirli su içiyor. Küresel nüfusun yarısından fazlası yaklaşık 4,5 milyar insan - uygun sağlık hizmetlerine erişimden yoksundur. Küresel nüfusun üçte birinden fazlası su kıtlığından etkilenmektedir ve atık suların %80'i arıtılmadan boşaltılmakta ve zaten sorunlu su kirliliği seviyelerine eklenmektedir. Su çekişlerinin yaklaşık% 10'unu ve dünya çapında toplam su tüketiminin% 3'ünü oluşturmaktadır. Su, elektrik üretiminden petrol tedarikine ve biyoyakıt yetiştiriciliğine kadar, enerji arzının neredeyse tüm yönleri için gereklidir. Su arıtma ve gerekli yere su taşımak için enerji de gereklidir; ilk kez bir küresel değerlendirmede, su sektöründe küresel ölçekte enerji tüketiminin, günümüzde çoğunlukla Avustralya olmak üzere, çoğu zaman elektrik olarak değil, aynı zamanda sulama pompaları için kullanılan dizel yakıt tüketimi ile aynı olduğu anlaşılmaktadır.² Su ve sanitasyonun altyapı kapsamında içme suyu, yemek yapma, temizlikte kullanma sularını içerir. Su kirli ise filtrasyon, klorlama, bakteri ve parazitlerden arındırma, Su şebekesinin kontamine olduğu düşünülüyorsa su borularının dezenfeksiyonu, suyun dağıtımı ve depolanması, büyük boru hatlarının inşa edilmesi gibi yatırımları gerektirmektedir. İktisat teorisinde Keynesyen politikalar, su dağıtım hizmetlerinin bir kamu hizmeti olarak yaygınlaşmasının önünü açmıştır. 1970'li yılların son çeyreğinde ve 1980'li yıllarda uygulama alanı bulan neo-liberal düşünce tarzı ve iktisadi politikaları ile serbest piyasa koşullarını gözetten bir ortamda su, "kıt" kaynak olarak değerlendirilerek piyasa konusu haline getirilmiştir. Yakın zamanda, su yoğunluklu sanayilerin, küresel su kaynakları hakkında yaptığı ve Dünya Bankası tarafından koordine edilen bir araştırmaya göre, 2030 yılında küresel su talebi var olan su kaynaklarından % 30 daha fazla olacak³. Çin'de nehirlerin büyük bir bölümü içinde hiçbir canlı türünün yaşamasına imkân tanımayacak kadar kirlenmiştir ve dünyanın en fazla kirlenmiş on nehrinden yedisi Çin' de bulunmaktadır. Ülkede yeraltı suyu sistemlerinin %90' ı kirlenmiş durumdadır.

Hindistan' da bulunan nehirlerin yaklaşık %70'i içme ve kullanma suyu olarak kullanılmayacak kadar kirlenmiştir. Nüfusunun üçte ikisi yeterli sanitasyon hizmetine erişemezken 2,1 milyon çocuk, kirli sular nedeniyle hayatını kaybetmektedir. Ülkenin büyük bir bölümü kirli sular nedeniyle su kıtlığı yaşamaktadır.

Afrika nüfusunun üçte birinden fazlası güvenli içme suyundan yoksun yaşamaktadır. Nil nehrinin kaynağı olan Viktorya Gölü ve Afrika' da bulunan birçok göl ve nehir kirlenme tehlikesi altındadır. Yapılan araştırmalar Avrupa' da bulunan su kaynaklarının da tehlikede olduğunu belirtmektedir. Avrupa Komisyonu, Avrupa' da bulunan yüzey sularının %20' si ciddi tehdit altındadır. (Barlow, 2009: 25- 27).

3.4. Taşımacılık Altyapı Finansmanı

Taşımacılık hizmetleri, ülkeler ve bölgeler arası işbirliğini gösteren en somut alanlardan biridir. Bu alanın kapsamına demiryolu, denizcilik, havacılık ve karayolu sektörlerini içermektedir. Sektörde, ülkelerde birçok

² <http://www.iea.org/newsroom/news/2018/march>

³ McKinsey&Company ve Dünya Bankası, Charting our Water Future, 2009

reform girişimi başlatılmış ve desteklemiştir. Ulaştırma hizmetlerinin emniyet, güvenlik ile kalite standartları ve öncelikli olarak demiryolu altyapısı ile işletmeler, taşımacılık politikası alanındaki ortak girişimden doğrudan fayda sağlamaktadır.

Taşımacılık sektörü, lojistiğin bel kemiğidir. Bölgesel bütünleşme ve ticaretin kolaylaştırılmasında kilit rol oynar. Ülkelerin izlemekte oldukları taşımacılık politikalarının amaçları, gelişmekte olan ülkelerin sosyo-ekonomik kalkınma ve büyüme hedeflerini de yansıtmaktadır.

Taşımacılık alanındaki altyapı yatırımları yeni istihdam alanlarını açmaktadır. Örneğin havacılık sektöründe mesleki yeterlilik ve eğitim, erişim, yol güvenliği, motorsuz ulaşım, intermodal taşımacılığı gibi yeni alanları özendirilir. Demiryolları reformları, lojistik merkezlerin oluşturulması, denizcilik alanında alan planlaması, filo yenileme projeleri ve emisyonlar ve düşük karbonlu ulaşımı artırma stratejileri gibi alanları kapsayan büyük altyapı projelerinin yanında birçok fizikî yatırımı gerektirmeyen projelerle taşımacılık alanında uluslararası kuruluşlar destek vermektedir. Taşımacılık alt yapı yatırımlarında teknik bilgi, ekonomik ve mali rehberlik ve teknik bilgi önemli istihdam alanlarını oluşturur.

Tablo 4 Özel Katılımlı Taşımacılık Altyapı Yatırımları (Milyon \$)

YIL	BRZL	HİND.	ÇİN	MYS	MEX	FLP	G.AFR	TYLND	TUR
1990	1,9	173	700	460	-----	1637.2	----
2000	1.616	96.4	1.556	1.078	794	5	3.7	----	---
2008	10.556	5.254	437	425	905	315.3		-----	1.492
2009	9.202	4.871	2.513	...	1.739	149	-----
2010	3.805	15.495	...	253.3	1.099	343	-----	333
2011	6.525	17.668	1.096	...	2.729	370	97	-----	1.416
2012	22.147	22.035	1.879	..	1.593	49.7	-----	1.562
2013	10.968	5.136	4.476	381	3.741	46.7	-----	3.215
2014	33.749	2.931	5.009	...	629	-----	4.743
2015	1.753	2.047	2.914	...	787	1.024	-----	43.103
2016	896	2.623	7.136	...	423	2.472	79

3.5. Telecom Yatırımları

Tablo 5 Özel Katılımlı Telecom Altyapı Yatırımları (Milyon \$)

Yıl	BRZL	HİND.	ÇİN	MYS	MEX	FLP	G.Afr	TYLND	TUR
1990	23	94	2.198	54	60
2000	10.182	682	5.653	467	2.269	384	1.840	511	4.525
2008	10.986	9.934	882	3.872	1.207	1.927	406	3.954
2009	7.197	7.830	778	2.545	1.198	2.387	539	3.908
2010	9.172	20.335	1.014	4.063	1.385	2.101	420	2.381
2011	12.977	4.242	1.034	3.313	1.104	1.727	597	3.055
2012	13.575	3.817	929	3.728	1.620	1.580	1.169	2.264
2013	10.368	7.358	925	3.649	1.120	1.453	1.706	1.928
2014	12.618	3.617	799	3.550	1.032	1.240	2.016	1.879
2015
2016

Tablo 5, hizmet sektörünün ağırlığının önemli ölçüde artmış olduğunu, küresel Mobil ağ varlığının modern ekonomideki hizmetlerin artan önemini ve bu sektörün artan uluslararasılaşması, bilgi ve iletişim teknolojisi (BİT), internet hizmetleri ve deregülasyon ile devam ettirilmesi gibi küresel ekonomik yapısal eğilimleri yansıtmaktadır. Bilişim ve iletişim sadece en düşük maliyette, çok büyük miktarlarda enformasyon toplamak, depolamak, işlemek ve yaymak değil, aynı zamanda dünya çapında ağlar kurmak etkileşmek ve haberleşmektir. Telekomünikasyon teknolojileri üretim ve tüketim arasına zaman/depolamayı getirmekten daha çok aradaki mesafeyi kısaltmak amaçlanmaktadır. Doğrudan hammadde ve parça üreticilerinin ağlarına bağlanma yoluyla üretim ve depolamadaki zaman maliyetleri azalmakta maliyetler de düşmektedir. Bu alanda bilim adamı ve mühendislerin özel ve kamu sektörlerinde önemli bir istihdam alanıdır. (Freeman & Soete; 2003)

Geleneksel olarak, hizmetler ticarete ve DYY'ye yönelik birçok doğal ve düzenleyici engelle karşılaşması nedeniyle uluslararasılaşma süreci daha yavaş olmuştur. Bu endüstrinin hızlı uluslararasılaşması, bir kez devlete ait yerli işletmelerin egemen olduğu piyasaların deregülasyonu, kamu-özel sektör ortaklıklarına yönelik artan eğilim ve yeni bağımsız üreticilerin ortaya çıkmasıyla açıklanmaktadır.

Dijital ekonominin merkezinde yer alan veri işleme alanı, hızla artan bir başka hizmetler endüstrisidir. Bu şirketlerin hızlı uluslararası genişlemesi, varlık-ışığı niteliğine rağmen, yüksek teknoloji ürünü ve hizmetlerine yönelik küresel tüketici talebinin artması ve satışlarını yurtdışında genişletmenin nispeten kolay olmasıyla tetiklendi. İnternet ve BİT, bu şirketler için üretimin uluslararasılaştırılmasını sağlamış ve kolaylaştırmıştır.

İlk 100 Çokuluslu Girişimler (MNE) arasında gelişmekte olan ve geçiş ekonomilerinden gelen çok uluslu girişimlerin varlığı, 2016 sıralamasında bu tür 9 şirket ile yıllara yayılmaya devam etmiştir. Üstelik, en az 15 şirket, önümüzdeki 50 global MNE arasında daralmaktadır. Bu durum, kendi ülkelerindeki ve bölgelerindeki güçlü ekonomik büyümeyi, gelişmiş ekonomilere kıyasla, DYY rejimlerinin serbestleştirilmesi, yönetim reformları, deregülasyon ve piyasaya yönelik genel kabul ile birleştiğini göstermektedir

Genel olarak, MNE'lerin gelişmekte olan piyasalardan çok hızlı uluslararasılaşması ikili bir yol izler. Diğer gelişmekte olan ülkelerde eşzamanlı olarak genişler ve gelişmiş ekonomilerde. Bu fraklar, pazar arayışları ve kaynak arayışı güdülerindeyken diğer gelişmekte olan piyasalara yatırım yapmaktadır (Kedia, Gaffney ve Clampit; Malik ve Agarwal,; 2012), bilgi pazarları için gelişmiş pazarlara yatırım yaparken (markalara erişim, yeni teknoloji) olgun işletmelerde (araştırma ve geliştirme, yönetim ve operasyonel uzmanlık) ya da pazar arayışındaki nedenler (düşük teknoloji bir sektörde fiyat duyarlı bir segmenti hedeflemek) (Belussi, Rudello ve Savarese; 2016). Çoğu durumda, özellikle düşük teknoloji sanayilerde, üretken operasyonların çoğunu yurtiçinde tutmaya eğilimlidirler.

3.6. Enerji Altyapıları

Tablo 6 Özel Katılımlı Enerji Altyapı Yatırımları (Milyon \$)

Yıl	BRZL	Hind.	ÇİN	MYS	MEX	FLP	G.Afr	TYLND	TUR
1990	26	44	68
2000	8.358	1.954	847	2.214	1.764	16	859	3.575
2008	9.358	12.890	679	562	1.820	2.341	4.434
2009	23.624	24.504	3.146	182	4.605	3.817
2010	11.838	34.475	473	34	800	2.149	6	746	5.427
2011	16.282	22.039	2.800	24	1.207	936	1.644	8.551
2012	30.038	9.246	3.263	2.312	2.130	1.005	5.717	2.007	3.360
2013	9.183	3.105	3.808	1.283	2.118	1.134	3.942	1.716	13.591
2014	10.159	2.816	1.546	4.510	3.538	11.051
2015	5.919	2.817	3.092	2.675	2.546	5.142	3.933	1.679	1.579
2016	14.598	1.687	3.230	3.587	2.478	779	436	2.836

Enerji altyapılarında daha çok düşük karbonlu bir ekonomiye geçmek konusundaki yatırımların gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçla enerji altyapılarındaki değişim, güneş, rüzgar, hidro ve biyokütle gibi kaynaklardan enerji toplamak ve dağıtmak için yeni ve büyük yatırımlar gerektirir. Rüzgar santralleri ve güneş parkları birçok ülkenin manzarasını belirlemeye başlıyor, ancak sürdürülebilir enerji kaynakları hala toplam enerji arzının bir kısmını oluşturuyor. Bu altyapılar, kömür yakıtlı elektrik santrallerini kirletmek ve nihayetinde sera gazı emisyonlarını azaltmayı amaçlamaktadır. Uluslararası Enerji Ajansı'nın (IEA) işaret ettiği gibi, yatırılan para, düşük karbon senaryosunda gerçekleşecek olan büyük yakıt tasarruflarıyla dengelenecektir. Uluslararası Enerji Ajansı'nın (IEA) işaret ettiği gibi, yatırılan para, düşük karbon senaryosunda gerçekleşecek olan büyük yakıt tasarruflarıyla dengelenecektir. Mevcut enerji politikaları, ilan edilen politika niyetlerinin uygulanmasından kaynaklanacak sonuçların bir değerlendirmesini de içermektedir. İklim değişikliği, hava kalitesi ve modern enerjiye evrensel erişim konularında uluslararası kabul görmüş hedeflere ulaşmak için entegre tasarımlar yeni altyapıları gerektirmektedir.

Enerji sektörü diğer sektörlerle entegre bir sektördür. Enerji erişimi ve sürdürülebilir kalkınma konusundaki küresel katılımı konusunda enerji ve çevre sorunları konusunda gelişmekte olan ekonomilerle yakın işbirliği içindedir. Enerji altyapı yatırımları daha güvenli, sürdürülebilir ve temiz bir enerji geleceğine yönelik ortak çabaların temel taşıdır.

3.7. Uluslararası Faktörler

Tablo7: Yeni Gelişen Ülkelerin Her Alanda Aldıkları Toplam Altyapı Dış Yardımlar

YIL	BRZL	ÇİN H. C.	HİND	MLZY	MEX	FLP	G.AFR	TYLND	TUR
2005	192,5	1799,29	1875,96	29,22	201,91	567,71	681,23	-167,49	399,33
2006	89,94	1272,25	1383,58	241,36	250,81	570	723,24	-217,04	569,26
2007	308,69	1457,52	1329,21	202,15	119,34	609,28	795,12	-310,99	795,66
2008	452,37	1317,73	2016,53	156,35	147,81	38,29	1114,91	-618,72	1117,48
2009	353,69	1153,98	2481,02	139,92	189,22	307,89	1074,18	-75,78	1356,24
2010	448,67	671,89	2831,34	-6,14	462,28	541,34	1036,27	-20,36	1049,59
2011	821,07	-602,94	3270,22	40,81	973,17	-183,73	1396,97	-134,12	3288,27
2012	1.288,54	-180,53	1681,85	18,32	407,93	-3,37	1065,83	-131,37	3112,17
2013	1.155,73	-656,55	2456,34	-113,31	562,39	192,06	1295,34	28,79	2847,84
2014	914,15	-947,07	2991,82	19,92	814,89	677,44	1077,4	354,51	3446,77
2015	1.003,15	-332,27	3174,35	-0,6	321,07	515,31	1420,27	58,67	2145,22
2016	674,63	-791,16	2678,89	-51,82	809,3	283,47	1181,34	227,81	3613,01

Kaynak: OECD; Aid (ODA) disbursements to countries and regions [DAC2a](Cari Fiyattan USD \$)

3.8. Gelişmekte Olan Ülkelerdeki Yatırımlar

Türkiye'ye yapılan doğrudan yabancı yatırımlar 2016 yılında yüzde 31 oranında azalarak 12 milyar dolara düşmüştür. Alt bölgedeki çoğu petrolün yoğun olduğu ülkeye kıyasla, imalat, son yıllarda ülkedeki toplam DYY'lerin yaklaşık yarısını oluşturmuştur. Bu nedenle, Türkiye'nin DYY performansı, petrol fiyatlarındaki dalgalanmalardan nispeten izole edilmiş olsa da, 2016'daki başarısız darbe girişimi, ülkenin politik istikrarı konusunda şüpheye yol açmış ve ekonomik büyümeyi kesintiye uğratmış ve bu da DYY ları etkilemiştir.

Çin ve gelişmiş ülkeler önde gelen yatırımcılar olmaya devam ediyor. Bu yılın en büyük yatırımcılar listesi, önceki yıllara paralel olarak devam etmektedir. Çin'i ABD, Almanya ve Birleşik Krallık yakından izlemektedir. Güney Afrika'nın sıralaması düşerken, yükselen ekonomiler arasında Birleşik Arap Emirlikleri, Kore Cumhuriyeti ve Türkiye'nin bir önceki (2016) yıl geçici bir gerileme yaşadıkları gözlemlenmektedir. En muhtemel varış noktaları hala gelişmekte olan pazarlar ve Amerika Birleşik Devletleri'dir. Favori doğrudan yabancı yatırımcıların (DYY) varış yerleri Amerika Birleşik Devletleri, Çin ve Hindistan olarak kalmaktadır. Üst düzey yöneticiler, Asya'nın ekonomik performansının geliştirilmesinde makaledeki konuyla ilgili bakımından Tayland, Filipinler kendilerine güvenlerini koruyorlar.⁴

DYY iyileşmesi bölgeler arasında farklı eğilimlere sahip, inişli çıkışlı olgular da yaşanır. 2016'da küresel Doğrudan yabancı yatırımlar %2 azalarak 1,746 milyar dolar seviyesine geriledi (UNCTAD, 2017 s:24). 2016 yılında şirketler arası krediler küresel düzeyde bir düşüş kaydederken, sınır ötesi birleşme ve devralmalar (M & A) ın değerinde %18'lik bir artışla sermaye yatırımları artmıştır. Birleşme ve devralmalar, gelişmiş ekonomilerdeki faal aktiviteler nedeniyle 2007'den bu yana en yüksek seviye olan 869 milyar dolara yükseldi. Açıklanan yeşil projelerin değeri de 2015 yılına göre %7 artarak 828 milyar dolara yükseldi- bunun büyük bir kısmı, bir avuç gelişmekte olan ve geçiş ekonomisinde açıklanan çok sayıda büyük projeden kaynaklandı.

Düşük emtia fiyatları ve yavaşlayan ekonomik büyüme, 2010 yılında %14'lük düşüşle 646 milyar dolara düştü. Yabancı ülkelerdeki birleşme ve satın alma faaliyeti yıl içinde gelişmekte olan bölgelerde %18'lik bir düşüş yaşadı. Buna karşılık, açıklanan greenfield projelerinin değeri, az sayıda ülkede birkaç çok büyük yatırımın açıklanmasıyla, %12 oranında artarak 516 milyar dolara yükselirken, ülkelerin çoğunda düşüş kaydedildi.

Gelişmekte olan ekonomiler, 2016 yılında zeminini kaybetmiştir. Asya'da gelişmekte olan ülkelerdeki (Tayland, Filipinler) düşüşler (%15 ila 443 milyar dolar) nispetindeydi. Latin Amerika (Brezilya ve Meksika) ve Karayipler'deki ekonomik durgunluk, bölgedeki başlıca ihracat fiyatları için düşük emtia fiyatları ile birleşince, DYY'nin bölgeye olan düşüşüne büyük ölçüde katkı sağladı (%14 düşerek 142 milyar dolara indi). Afrika'ya (Güney Afrika) yapılan akışlar, bölgede Latin Amerika'dakine benzer dış kırılmalıkların yaşandığı bir düşüş kaydetmiştir %3 ila 59 milyar dolar).⁵

3.9. Altyapı Yatırımlarında Dış Mali Kaynaklar ve Özel Sermaye

Gelişmekte olan ekonomilere olan küresel dış mali kaynaklar, 2016 yılında 2 trilyondan fazla olan düşüşle 2016 yılında 1,4 trilyon dolar olarak tahmin edilmiştir. Bu dış kaynaklar, özel sermaye kapsamında DYY,

⁴UNCTAD, World Investment Report,2017, pp:22

⁵ UNCTAD, World Investment Report,2017, pp:24

yabancı portföy ve diğer yatırımları (banka kredileri) ve diğer mali kaynaklarını içermektedir. Ayrıca resmi olmayan kalkınma yardımı (ODA) ve uluslararası işçi dövizleri gibi kalemlerini de kapsar.⁶

Geçtiğimiz on yıl boyunca hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ekonomilerde, GSYH büyüme hızını ve finansal liberalleşmeye eş anlamlı olarak küresel finansın yıkıcı etkilerini de yansıtmıştır. 2008-2009 ekonomik krizi gibi dışsal mali etmenler, bileşenler arasındaki büyük farklılıklar olmasına rağmen, kriz sırasında ve krizin ardından istikrarsızlık nedeni olduğunu kanıtlamıştır. Doğrudan yabancı yatırımların gelişmekte olan ekonomilere en büyük faydası tüm dış finansal varlıkların en az uçucu olanı olması bakımından önemli olduğunun yinelenmesidir. Bunlar istihdam sağlayan olgulardır.

D.Y. Y'deki durum şu şekilde gelişme göstermiştir; gelişmekte olan ülkelerdeki düşüşün büyük bir kısmı Hong Kong'da kaydedilmesinin aksine Çin'de ve Hindistan'daki yabancı yatırımlar çok değişmeden kaldı ve sırasıyla Çin'de %1'lik bir düşüş ve Hindistan'da % 1'lik bir artış yaşadı fakat, gelişmekte olan Tayland ve Türkiye'de keskin bir biçimde düştü. Doğu Asya'ya yapılan doğrudan yabancı yatırımlar %18 düşüşle 260 milyar dolara geriledi. Bu, esas olarak, 2015 yılında 174 milyar dolardan 2016'da 108 milyar dolara kadardı.

Çin'de mali olmayan sektörlerde ülke, 2016 yılında 100 milyon dolarlık yatırım ile birlikte 27.900 yeni yabancı yatırım şirketi yatırım yapmıştır. Buna ek olarak, mevcut 450 yabancı yatırım şirketi 100 milyon \$'ın üzerindeki ek yatırımları üstlenerek işlerini önemli ölçüde genişletmiştir. Finansal olmayan hizmetler, yeni yabancı yatırımları desteklemeye devam etti. Sektörde yüzde 8 büyürken, yabancı yatırımlar üretime daha yüksek değere kaymaya devam etti. Örneğin, Mart 2017'de, Boeing, Amerika Birleşik Devletleri dışındaki bir projede, Çin'de bir montaj tesisi kurmaya başladı. Hem ulusal hem de yerel düzeyde daha fazla açıklık ve reformlar büyümeye katkıda bulunmuştur.

DYY içinde dört pilot serbest ticaret bölgesi- Şanghay'da 2013 yılında kurulan ve Fujian, Guangdong ve Zhejiang'da kurulan diğer üç şirket, 2016 yılında yüzde 80 artışla 13 milyar dolar seviyesine ulaştı. Pakistan'a yapılan doğrudan yabancı yatırımlar, Çin'in Tek Kuşak Tek Yol Girişimi ile ilgili altyapı yatırımlarının artmasıyla DYY yüzde 56 arttı. Halihazırda Çin-Pakistan Ekonomik Koridorunun genel çerçevesi altında inşaat halindeki bazı projeler, özellikle elektrik üretimi ve taşımacılığı olmak üzere altyapıya büyük miktarda yabancı yatırım çekmiştir.

Güney Amerika'daki en büyük ekonomi ve bölgenin en büyük doğrudan yabancı yatırım ülkesi olan Brezilya'daki yatırım faaliyeti, ülke ekonomisinin art arda ikinci yıl boyunca durgunluk içinde kalmasıyla 2016 yılında da devam etti. Brüt sabit sermaye oluşumu keskin bir şekilde düştü (%10), veriler yıl içinde düşüşün azaldığını, ancak yılın ilk çeyreğinde % -17 oranının dördüncü çeyreğe göre % -5'e kaydığını gösteriyor. Doğrudan yabancı yatırımlar da % 9 azalarak 59 milyar dolara geriledi.

Malezya'ya 2016 yılında sınır ötesi şirketlerde birleşme ve devralmalardaki(M&A) satışlardaki artışa rağmen ekonomik belirsizlikler karşısında yüzde 11 azalarak 10 milyar dolara geriledi. Tayland'da, yabancı MNE'lerin durgunlaşan sınır ötesi M & A satışları ve önemli haciz tasfiyelerinden dolayı DYY' larda daralmalar görüldü. Bölgedeki üçüncü büyük alıcı olan Filipinler'in getirileri, 2016'da yüzde 8'lik bir artışla 8 milyar dolar seviyesine ulaştı.

Malezya gibi ASEAN üyeleri de dahil olmak üzere, diğer gelişmekte olan ekonomilerden projeler çeken bölgede önemli bir elektronik üretim merkezi haline geliyor. Bu ülkelerdeki çokuluslu girişimlerin ticaretinin serbestleştirilmesi, düşük üretim maliyetleri, nispeten istikrarlı bir düzenleyici ortam ve vergi teşvikleri vardır. Telekomünikasyon, DYY' rı emici en büyük endüstri oldu. Ardından imalat, otel ve inşaat sektörleri izledi. İmalat sektöründeki son yabancı yatırım projeleri, giysiler, ayakkabılar ve elektronik montaj gibi emek yoğun sektörleri hedef aldı.

3.10. Türkiye'deki Altyapı Yatırımı Sorunu ve Finansmanı

Türkiye'de kamu yatırımları büyük ölçüde bütçe ve dış kaynaklı finansman yöntemiyle finanse edilirken, Toplu Konut Fonu ve Kamu Ortaklığı Fonu, menkul kıymet ihracı (Gelir Ortaklığı Senetleri ve Tahvil) Gelir Ortaklığı Senetleri, 1984 tarihli "Tasarrufların Teşviki ve Kamu Yatırımlarının Hızlandırılması Hakkında Kanunu'nda" düzenlenmiştir.

Geçmiş dönemlerde köprü ve barajlar için gelir ortaklığı senedi çıkarılmıştır.2983 sayılı Kanun, kamu kurum ve kuruluşlarına (KİT'ler dahil) ait alt yapı tesisleri ile KİT' lere ait tesisler için "gelir ortaklığı senedi" çıkarılmasına imkan tanımaktadır ve Kamu-Özel İş birliği (Yap-İşlet Devret ve Yap-İşlet) gibi bütçe

⁶ UNCTAD, World Investment Report,2017, pp:28

dışı kaynak sağlama yöntemleri de kullanılarak altyapı yatırımları finanse edilmiştir. Özel sektör projelerinin finansmanı yanında, işletme ve yönetimi konusunda da işbirliği yaptığı projelerdir. Bu bakımdan Kamu Özel Sektör İşbirliği modeli, yap-işlet-devret, gelir hasılat paylaşımı, işletmenin devri, gelir ortaklığı senedi gibi yöntemlere çok benzeyen bir finansman modelidir ve bu anlamda yeni değildir.

Yatırımları, diğer ülkelerde olduğu gibi, 1980'li yılların ortalarına kadar hemen tamamı kamu sektörü (mahalli idareler ve merkezi hükümet) tarafından gerçekleştirilmiştir. Finansman kaynağı ise, çok büyük ölçüde bütçe olmuştur. Kentsel altyapının gerçekleştirilmesinde sorumluluk büyük ölçüde belediyelere bırakılmıştır. Ancak, artan hizmet talebine paralel olarak, belediyelerin gelirleri artıramamış ve yeterli kaynak yaratılamamıştır. Pek çok belediye, genel bütçe, vergi gelirlerinden aldıkları paylarla gerekli olan ama aynı zamanda pahalı olan altyapı yatırımlarına yeterli finansman kaynağı ayıramamışlardır. Yine, yatırım sonrası altyapı tesisinin bakım ve onarımı ve sürdürülebilmesi için de finansman sorununun yaşanması hizmet kalitesini olumsuz etkilemiştir. Belediyelerin Hazine garantili dış kaynak kullanımlarında ise, son yıllarda yük Hazineye kalmış.

Türkiye gibi gelişme sürecindeki ülkelerde en çok eleştirilen husus özelleştirmeye konu edilen ulusal kamu malları ve şirketlerinin mülkiyetinin çoğu zaman yabancı özel sektör şirketleri tarafından süresiz olarak devralınması ve devletin bunlar üzerindeki otoritesini kaybetmesi olmaktadır. Türkiye'nin altyapı yatırımlarındaki yetersizlik ve uygulamada karşılaşılan başarısızlıkların başlıca temel nedenleri; hızlı nüfus artışı, kırdan kente göç, artan altyapı ihtiyacına karşılık kamu kaynaklarının kıtlığı, siyasi müdahaleler, plansızlık, kaynak israfı ve alternatif finansman araçlarının yetersizliğidir. Hızlı nüfus artışı ve iç göç ile birlikte kent büyüklüklerinde de artışlar olmakta, başta yerel yönetim hizmetleri olmak üzere ekonomik, sosyal ve kültürel donanımların yanı sıra kentsel altyapı ihtiyacı büyüyerek artmaktadır.

Türkiye'de son 50 yılda kent nüfusu iki kat artarak 2000 yılındaki toplam nüfusun %65'ini oluşturmuştur. Kent nüfusunun yaklaşık yarısı 16 büyük şehirde yerleşiktir. Aynı dönemde belediye sayısı 1.700'den 3.200'e yükselmiştir. Toplam nüfusun yaklaşık %35'ini oluşturan kesim ise yaklaşık 35.000 kasabada yerleşiktir. Bu büyüme, başta yerel yönetim hizmetleri olma üzere ekonomik, sosyal ve kültürel donanımların yanı sıra hızla artan kentsel altyapı ihtiyacına da sebep olmaktadır. Kamu sabit sermaye yatırım projeleri, toplam yatırım projelerinin yaklaşık %80'ini Türkiye'deki kamu yatırımları; merkezi hükümet (Bakanlıklar), KİT statüsündeki kurum ve kuruluşlar ve yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilmektedir. Toplam kamu altyapı yatırım harcamalarının yaklaşık %45'i bütçeden karşılanmakta, kalan miktarın yaklaşık %20'si KİT'ler, %35 oranındaki harcamalar ise yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilmektedir.⁷ oluşturmaktadır. Bugünkü bütçe imkânları ile büyük kamu yatırımlarının orta vadede bile gerçekleştirilmesi mümkün görülmemekte, çözüm olarak da iyi düzenlenmiş KÖSİ uygulamalarına ihtiyaç olduğu belirtilmektedir⁸

Türkiye'deki kamu yatırımları; KİT statüsündeki kurum ve kuruluşlar, merkezi hükümet (Bakanlıklar) ve yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilmektedir. Toplam kamu altyapı yatırım harcamalarının yaklaşık %45'i bütçeden karşılanmakta, kalan miktarın yaklaşık % 20'si KİT'ler, % 35 oranındaki bakiye harcamalar ise yerel yönetimler tarafından yapılmaktadır. Türkiye sadece enerji sektöründe 2020 yılına kadar yapılması gereken yatırım miktarı yaklaşık 130(14) milyar ABD Dolarıdır. Enerji Bakanlığı'nın 2007 yılı bütçesinin 5,7 milyar YTL olduğu düşünülürse bu yatırımların nasıl ve hangi kaynaklarla gerçekleştirileceği belirsizdir. Dolayısıyla, bu alanda da özel sektör yatırımcılarına ve yabancı sermayeye duyulan ihtiyaç sürekli artış göstermektedir. (Aydın.2006) Yabancı yatırım fonlarından Türk şirketlerine ortaklık teklifi yağıyor. Başta sağlık, perakende ve gıda olmak üzere birçok firmaya ortak olan fonların, yeni arayış ve pazarlıkları sürüyor. Hisse devriyle sermayelerini güçlendiren şirketlerse yeni yatırımlar yapıyor...

3.11. Türkiye'de Yap -İşlet -Devret (YİD) Modeli

Türkiye Cumhuriyeti Kanunlarına göre kurulmuş veya kurulacak olan ve gerektiğinde kamu iktisadî teşebbüsleri de dahil olmak üzere kamu kurum ve kuruluşlarının da ortak olduğu ekonomik alanları kapsar. YİD modelinin işleme yöntemi, alt yapı veya bayındırlık işlerinin özel sektör tarafından yaptırılması, işletilmesi ve sözleşme süresi sonunda bedelsiz olarak tesisin kamu kurum ve kuruluşuna devretme şeklindedir. Bu modelin temel özelliği geleneksel finansman yöntemini ve kamu satın alım sürecini tamamlayıcı ve belli ölçüde ikame edici alternatif bir yöntem olmasıdır. Amaçları şu şekilde maddeleşebilir ise;

⁷ Dünya Bankası, Turkey Public Expenditure Review, Aralık 2006, Washington, D.C., s.73, dipnot no.53

⁸ Dünya Bankası, Turkey Public Expenditure Review, Aralık 2006, Washington, D.C., s. 81, 84, vd.

1. Kamu kaynaklarının kısıtları karşısında kamu altyapı proje portföyünün büyüklüğü sorununa çözüm üretmek.
2. 2-Kamu kaynaklarının en verimli biçimde değerlendirilmesi
3. 3-Kamu projelerinin maliyetlerinde sağlanacak tasarruf ile kamuda etkinliği artırmayı amaçlayan bu model kamu sektörü üzerindeki mali yükün azaltılmasıdır.

YİD ve İşletme Hakkı Devri modellerinin uygulanması yönündeki ilk adım

Yıl	Kanun No	Konu
1984	3096	Enerji Sektörü
1998	3465	Otoyollar Ve Üzerindeki Tesisler
1994	3996	Bazı Yatırım Ve Hizmetlerin Yap-İşlet-Devret Modeli Çerçevesinde Gerçekleştirilmesi Hakkında Kanun
1994	4046	Özelleştirme Uygulamalarının Düzenlenmesine Ve Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun

4046 sayılı “Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun”un özelleştirme yöntemlerini sıralayan 18. maddesi ile sektörel düzenlemeleri aşarak, özel sektör katılımına ilişkin modellere hukuki bir temel kazandırılmaya çalışıldı. 1994 yılındaki düzenlemelerle birlikte ilk defa köprü, tünel, baraj, sulama, içme ve kullanma suyu, arıtma tesisi, kanalizasyon yatırımları da YİD modelinin kapsamına alınmış oldu. 1999 yılında yerli ve yabancı şirketlerin kamu hizmetlerine katılımına ilişkin bir kısıtlama yapıldı.

İmtiyaz sözleşmeleri kapsamında değerlendirilen bu uygulamaların tahkime götürülmesine izin verecek anayasal ve yasal değişiklikler yapıldı. 3996 sayılı kanunun 2. Maddesinde belirlenmiştir. Türkiye’de YİD modelinin kullanılabilmesi için sektörler; tünel, baraj, köprü, içme ve kullanma suyu, sulama, haberleşme, elektrik üretim, arıtma tesisi, kanalizasyon, maden ve işletmeleri, fabrika ve benzeri tesisler, otoyol, iletim, dağıtım ve ticareti, trafiği yoğun karayolu, çevre kirliliğini önleyici yatırımlar, demiryolu, lojistik merkezi, gar kompleksi, deniz ve hava limanları, yer altı ve yerüstü otoparkı, yük ve yat limanları, milli park, sınır kapıları, tabiat parkı, tabiatı koruma alanı, yaban hayatı koruma tesisleri, toptancı halleri gibi hizmetlerdir. YİD modeli süresi en fazla 49 yıl olarak belirlenmiştir.

Ülke ekonomisini kalkındırmak amacı ile YİD modelinin uygulanmasına yönelik yerli ve yabancı yatırımcılar için belli teşvikler sunulmaktadır. YİD modeli içerisindeki yetkiler idareye tanınan yetkililerdir ve özel hukuk tüzel kişisine tanınan idari irtifaklar bulunmaktadır. İdare gerektiğinde kamulaştırma yoluna da gidebilmektedir. Özel hukuk kişisine sağlanan hazine garantileri önemli teşvikler arasındadır. Katkı payı teşviki ise, idare tarafından görevli şirkete ödenen hizmet bedelidir. Bir diğer önemli teşvik ise muafiyetlerdir. Yatırım yapan şirket tüm işlemlerinden harçlardan muaf tutulmaktadır. **2012 yılında bunlara ek olarak YİD modelinde KDV istisnası da sağlanmıştır.** Bu istisna ile proje kapsamında yapılan mal teslimleri ve hizmet ifaları katma değer vergisinden muaf olmuştur.

YİD modelinin uygulanabilmesinde en önemli aktörü olan yerli veya yabancı özel sektör sermaye şirketleridir. Bu yönüyle uluslu yapılarıdır. YİD modeli ile yatırımcı haline dönüşen yabancı şirketlerin, sakıncalı yönleri de söz konusudur. Yabancı şirketlerin ülkeyle ilgili iş yaşamına ilişkin geleneklere, yasal düzenlemelere, uygulamalara, bürokratik yapıya ve denetim sisteminin işleyişine ilişkin yabancı olması yapılacak olan girişimin kadük kalmasına ve kaynak israfına yol açacağı kesindir.⁹

YİD modelinde bazı standartlarda söz konusudur. Projenin türü, kapsamı, teminat oranlarının belirlenmesi, projenin teslim yeri, şekli, zamanı, denetimi raporlarının düzenlenmesi, nakit akışı ve projenin yüklenicisinin belirtilmiş olması şarttır. Ayrıca ücret belirleme yöntemleri, kamulaştırma bedelinin yöntemleri ve anlaşmazlıklarda orta çıkan sorunların çözümünün nasıl gerçekleşeceğinin de belirlenmelidir.

YİD Modeliyle yabancı yatırımcı girişine neden olmaktadır. Bu tür yatırım doğrudan yatırım olabildiği sürece istihdam yaratması ülkenin avantajıdır. Belli bir aşamadan sonra yabancı yatırımcının yerel ortağı ile anlaşmazlığa düşmesiyle faaliyeti terk etmesi bir dezavantajdır. Yabancı yatırım şirketinin, kendi ülkesindeki sorundan dolayı yerel ülkedeki yatırımların riske girmesi söz konusu olduğunda da ülke için dezavantaja dönüşebilir.

⁹ www.vergisorumlari.com.tr

3.12. Küresel Ölçekteki Özel Şirketler ve Fırsatlar

Ülke ekonomileri Liberal politikalar ile büyük ölçekte altyapı yatırımlarında çekilmiş olsa da Neo-Liberal politikalar ile tamamen özel girişimlere terk edilmek amaçlanmaktadır. Bu alanda küresel ölçekteki birkaç girişim aşağıdaki maddelerde yer almıştır.

Freeport-McMoRan

Freeport, dünyanın en büyük bakır üreticisi olan molybdenum ve dünyanın en büyük ikinci üreticisidir. Freeport sülfür şirketi, 12 Temmuz 1912'de, ABD'deki en büyük oğlu Svente Magnus "E. M." Swenson banker Eric Pierson Swenson tarafından, bir grup yatırımcı ile birlikte, ABD'deki Körfez kıyısı boyunca madencilik geliştirmek amacıyla kurulmuştur. Gelirlerinin %67'si, bakır satışından, %11'i petrol satışından, %10'u altın satışından, %5'i ise molibden satışından gelmektedir. 2015 yılında, satış 66 şirket toplam gelirlerinin %7'sini muhasebeleşti.¹⁰ 1981 yılında, Freeport minerals company McMoRan petrol ve gaz şirketi ile birleşti. McMoRan Petrol ve gaz şirketi 1967 yılında üç ortak, William Kennon McWilliams Jr tarafından kuruldu ("Mc"), James Robert (Jim Bob) moffett ("Mo"), hem petrol Jeologları ve Byron McLean rankin, Jr ("Rann"), arazi kiralama ve satış operasyonlarında bir uzmandır.

Tata Communications

Tata communications limited (bundan sonra Tata Communications olarak anılacaktır) 28 Ocak 2008 itibariyle VSNL, yeni adıdır. Bu Tata iletişim öncesinde ülkenin uluslararası telekomünikasyon ihtiyaçlarını ele 135 yıldan fazla bir geçmişi vardır. Tata iletişim (VSNL olarak) 19 Mart 1986 Hint şirketler Yasası altında, 1956 yılında yurtdışı İletişim Hizmetleri (OCS) faaliyetlerini devralmak için kurulmuştur. Şubat 2002'de, Hindistan Hükümeti, kendi yatırım planlarına göre, şirketteki holdinglerinin %25'ini stratejik ortaklara sattı. Sonuç olarak, şirket TATA'NIN idari kontrolü altında ele alınmıştır.

Bundan önce, Doğu Telgraf A. Ş. (Etc) 1872 ve Hint Telgraf Co. (IRT) 1927 Hint radyo ve kablo İletişim Co Formu birleştirildi 1932'de. Hindistan Hükümeti İrc devraldı, deniz aşırı iletişim hizmeti (OCS), bir hükümet bölümü doğuruyor.

Büyük kazançlar sağlayan ve kendilerine branş konusu olarak alt yapı yatırımlarını seçmiş olan belli başlı küresel firmalardan olan Bechtel, en saygın küresel mühendislik, inşaat ve proje yönetimi şirketlerinden biridir. Uzun vadeli ilerlemeyi ve ekonomik büyümeyi destekleyen önem li projeler sunmaktadır. 1898 yılından bu yana, yedi kıtada 160 ülkede birbirinden farklı 25.000'den fazla olağanüstü projeyi tamamlamıştır.

Tata grubu, iletişim ve bilgi teknolojileri, mühendislik, malzeme, hizmetler, enerji, tüketici ürünleri ve kimyasalları olmak üzere yedi sektörde 100'ün üzerinde işletme şirketinden oluşmaktadır. Grup, altı kıtada 80'den fazla ülkede faaliyet göstermektedir ve ürünleri ve hizmetleri 85 ülkeye ihraç etmektedir. Büyük Tata şirketleri Tata Çelik, Tata Motors, Tata Danışmanlık Hizmetleri (TCS), Tata Power, Tata kimyasallar, Tata global içecekler, Tata Teleservices, Titan, Tata İletişim ve Hint Otelleri bulunmaktadır. Tata grup şirketlerinin toplam geliri, 2011-12 döneminde, Hindistan dışındaki işlerden gelen %58'lik kısmı ile 100.09 milyar dolar idi. Tata grup şirketlerinin artan uluslararası ayak izi ile tandem olarak, Tata markası da uluslararası tanınırlık kazanıyor. İngiltere merkezli bir danışmanlık firması olan brand Finance, Tata markasını 18,16 milyar dolar değerinde ve Brand Finance global 500 2013 raporunda ilk 500 en değerli global markalar arasında 39.sırada yer aldı.

Tata her zaman servetinin topluma geri döneceğine inanırdı. Tata prometer holding şirketi Tata oğullarının üçte ikisi, bilim ve teknoloji, tıbbi araştırmalar, sosyal bilgiler ve Sahne Sanatları için ulusal kurumlar yarattı hayırsever güvenler tarafından düzenlenmektedir. Vakıflar ayrıca eğitim, sağlık ve yaşam alanlarında çalışan sivil toplum kuruluşlarına da yardım ve yardım sağlamaktadır.

Suez S.A.

Paris'in 8. bölgesinde, başta su, elektrik ve doğalgaz tedariki ve atık yönetimi olmak üzere, faaliyet gösteren bir Fransız merkezli çok uluslu şirketti. Suez, Compagnie de Suez ve önde gelen bir Fransız su şirketi olan Lyonnaise des Eaux arasında 1997 birleşme sonucuydu. 2000'li yılların başlarında Suez, bazı medya ve telekomünikasyon varlıklarına sahipti, ancak bunları ellerinden aldı. 2004 Suudi Arabistan Su Yılığ'ına göre Süveyş dünya çapında 117,4 milyon kişiye hizmet verdi. Şirket, 22 Temmuz 2008'de FDF Suez (2015'ten bu

¹⁰ Freeport McMoRan (9 Mayıs 2016)

yana Engie) oluşturmak için diğer şirket kuruluşu Gaz de France ile eşit bir birleşme gerçekleştirdi. Süveyş'in su ve atık varlığı ayrı bir halka açık şirket olan Suez Environnement'e devredildi.

Suez, dünyadaki en eski sürekli çok uluslu şirketlerden biriydi ve bir tarihte, 1821'de, kuruluşunun başlangıcından kalma bir geçmişe sahiptir. Onun en son adı, 19. yüzyılın ortalarında Süveyş Kanalı'nı inşa etmek için Compagnie universelle du canal maritime de Suez'in- birkaç kurucu varlığından birinin katılımından kaynaklanıyor. 5 Şubat 2006'da, Fransa Başbakanı Dominique de Villepin, dünyanın en büyük sıvılaştırılmış doğal gaz şirketi olan Suez ve Gaz de France'ın birleşmesini açıkladı. 2005'te GDF'nin geliri, Suez için 41,5 milyara kıyasla 22,4 milyar avro civarındaydı. CGT sendikası, birleşmeyi bir "gizli özelleştirme" olarak adlandırdı. 3 Eylül 2007'de Gaz de France ve Suez birleşme şartlarını kabul ettiler. Anlaşma, Suez'in Gaz de France tarafından emilmesi yoluyla 22 Süveyş hissesi için 21 Gaz de France hisseleri karşılığında gerçekleştirildi. Fransız devleti, birleştirilmiş şirket olan GDF Suez'in %35'inden fazlasını elinde tutuyor. Avrupa Komisyonu'nun birleşmeye izin verme koşullarının bir sonucu olarak, 29 Mayıs 2008 tarihinde Suez Belçika gaz tedarikçisi Distrigas'ı İtalyan şirketi Eni'ye 2,7 milyar Euro karşılığında sattı. 22 Temmuz 2008'de, yıllık cirosu 74 milyar Euro olan GDF Suez grubu resmen oluşturuldu.

Vivendi bir entegre medya, içerik ve iletişim grubudur. Şirket, medya değer zinciri boyunca, yetenek keşfinden içeriğin yaratılmasına, üretilmesine ve dağıtılmasına kadar işletmeleri işletiyor. Universal Music Group, kayıtlı müzik, müzik yayıncılığı ve mağazacılık alanında faaliyet göstermektedir. Tüm türleri kapsayan 50'den fazla etiket sahibidir. Canal + Group, Fransa, Afrika, Polonya ve Vietnam'daki ödemeli TV'de yer alıyor. İştiraki Studiocanal, filmlerin ve TV dizilerinin üretimi, satışı ve dağıtımını konusunda lider bir Avrupalı oyuncudur. Havas Grubu, dünyanın en büyük küresel iletişim gruplarından biridir. Tüm iletişim disiplinlerini kapsayan üç ana iş biriminde düzenlenmiştir: yaratıcılık, medya uzmanlığı ve sağlık / wellness. 2014 yılından bu yana, Avrupa kökleri ile bir dünya sınıfı içeriği, medya ve iletişim grubu oluşturmaya odaklanmıştır.

Huawei Technologies Co. Ltd.

Huawei, merkezi Çin'in Shenzen kentinde bulunan, Çin kökenli ve çok uluslu bir şirkettir.

Huawei, 2012 yılı itibarıyla, Ericsson'a geçerek dünyanın en büyük ağ ve telekomünikasyon cihazı üreticisi konumuna gelmiştir. Huawei, 1987 yılında özel bir şirket olarak kurulmuştur. Temel amacı kurulduğu günden beri ağ ve telekomünikasyon cihazları üretmek ve bu cihazları Çin ve diğer yabancı ülkelere pazarlayıp teknik destek hizmeti sağlamak olmuştur.

Şirketin 2015 yılı verilerine göre dünya üzerinde 170.000'den fazla çalışanı vardır ve bunların 76.000'i AR-GE (Araştırma & Geliştirme) alanında çalışmaktadır. Huawei, çeşitli ülkelerde toplam 21 tane AR-GE enstitüsüne sahiptir. Bunlar; Çin Halk Cumhuriyeti, Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Birleşik Krallık, Pakistan, Fransa, Belçika, Almanya, Kolombiya, İsveç, İrlanda, Hindistan, Rusya ve Türkiye'dedir.

Son dönemlerde telekomünikasyon sektöründe faaliyet gösteren şirketin Ericsson ve Motorola ile ortaklık anlaşmaları vardır. Bu marka telefonlar Huawei'nin Guangzhou merkezinde üretilir ve dünyaya ihraç edilir. Ayrıca Türk Telekom'un resmi modem sağlayıcısıdır. Vodafone'un global çapta ve Türkiye'de de satışta olan 3G modemleri, Huawei brandına sahiptir. Usb Stick ya da Wireless modemden Node B'ye kadar birçok teknolojik ürünü bu firma üretmektedir.

ENKA Holding

ENKA, 1957 yılında, İstanbul'da kurulmuştur. İstanbul'da İstinye Karayolu Köprüsü ve Rıhtımı ile Babaeski-Kuleli Yolu gibi birçok büyük inşaat projesinde aktif bir rol üstlenmiştir. İlk yıllardaki en önemli projeleri arasında; İstanbul'da Unkapanı Üst Geçidi, General Electric Motors Fabrikası ve Haydarpaşa Tahıl Ambarı; Mudanya'da Siemens Kablo Fabrikası; İzmit'te Goodyear lastik fabrikası; Gebze'de Chrysler Kamyon Montaj Fabrikası; Giresun'da Aksu Kâğıt Fabrikası projeleri yer almaktadır. 1970 yılının başlarında ENKA, on tanesi yurt dışında olmak ve tamamı eş zamanlı yürütülmek üzere 35 adet inşaat projesi gerçekleştirmiştir.

Yabancı şirketlerle gerçekleştirilen stratejik ve ortak iş girişimlerinin bir sonucu olarak ENKA İnşaat ve Sanayi A.Ş. ve Alman ortağı ile birlikte Ortaköy Viyadükleri ve Boğaz Köprüsünün bağlantı yollarını inşa etmek üzere 1970 yılında ilk defa bir uluslararası ihaleyi kazanmıştır. Libya'nın Bingazi şehrinde bir de çimento fabrikasının inşasına başlamıştır.

Türkiye'deki diğer büyük projeleri arasında; o zamanlarda Türkiye'deki en büyük endüstriyel tesis olan İskenderun Demir Çelik Fabrikasında kok fırınları, ham madde tedarik sistemleri, hadde makinesi fabrikaları ve maden eritme ocakları gibi belirli bir alanda uzmanlaşmış inşaat işleri yer almaktadır. Geçen yıllar içerisinde Türkiye, Suudi Arabistan, Libya, Ürdün ve Irak ülkelerinde bulunan Almanya, Polonya, Avusturya, İngiltere, Fransa, Ürdün ve Japonya gibi ülkelerin büyük firmaları ile iş birliği halinde farklı inşaat projeleri üstlenilmiştir.

Afşin Elbistan–B Termik Elektrik Santrali, İstanbul'daki ABD Konsolosluk Binası, Hırvatistan'daki Bregana-Zagreb-Dubrovnik Karayolu, Romanya'daki Transylvanian Karayolu, Hazar Denizi Offshore İnşaat İşleri, Hollanda'daki Rijnmond Enerji Merkezi, Cezayir'de bir baraj inşası ve Moskova'daki Swissôtel Krasnye Holmy ve çeşitli Yeni ABD Elçilik Binaları 2000'li yılların başlarında ENKA tarafından üstlenilen temel projelerden bazılarını oluşturmaktadır. Aynı on yılın başlarında, ENKA tarafından gerçekleştirilen diğer önemli proje sözleşmeleri arasında; St. Petersburg şehrindeki Philip Morris Sigara Fabrikası, Rusya'daki Sakhalin I ve II petrol ve doğal gaz işleme üniteleri, Moskova şehrindeki Sheremetyevo Havaalanı Terminal 3 Projesi ve Cezayir'deki su arıtma tesisleri yer almaktadır. Kayıtlar, bu zamana kadar ENKA'nın Türkiye'de 7 milyar ABD Doları sözleşme değerine denk gelen 124 adet proje tamamlamış olduğunu ve yabancı ülkelerde ise 40 milyar ABD Doları sözleşme değerine denk gelen 396 adet daha proje sözleşmesinin ENKA tarafından gerçekleştirilmiş olduğunu göstermektedir.¹¹

4. SONUÇ ve ÖNERİLER

Altyapı yatırımları ülke ekonomilerinde en kapsamlı ve maliyetli yatırımlardır. Yatırımlar enflasyon ve borçlanma gibi sorunlarla karşılaşmaktadır. Doğrudan yabancı yatırımlar içeride istihdam yaratırken, “kazan – kazan” ilkesi gözetilmelidir. Ele alınan ülkelerin altyapı yatırımlarında liberal politikaların ağırlık kazandığı görülmektedir.

Siyasi istikrarsızlık ve bölgesel çatışmalarda ağırlık DYY üzerinde yoğun bir şekilde. Irak ve Suriye Arap Cumhuriyeti gibi bölgesel kavşaklarda yer alan ülkelerdeki anlaşmalar, tüm Batı Asya ekonomilerinde DYY'leri aşağı çekerek geleneksel iş bağlantılarını kesintiye uğratmıştır.

Dünya DYY 2008-2009'da başlayan küresel mali ve ekonomik kriz, küresel kaynakların payına bağlı olarak, hem DYY miktarında önemli bir düşüşe yol açmıştır.

Yabancı doğrudan yatırımların ve istihdamın artmasına yönelik faaliyetlerde açıklık ve reformlar ekonomilere katkılar sağlamaktadır. Yapılan çalışmada Alt yapı yatırımlarında ekonomide devletçilik politikasının büyük oranda terk edilmesi ve özelleştirmeye yönelme tercih edilen bir politika olduğu belirgin şekilde ortaya çıkmıştır.

Bilişim hizmetlerindeki yeni piyasaların ortaya çıkması sadece rekabetçi bir çerçevede deregülasyon ve şeffaflığın gerektirdiği gibi, mülkiyet haklarını, özel hayatın gizliliğini ve güvenliğini de gözetilen yeni kural ve kurumları gerektirmektedir.

KAYNAKÇA

AYDIN, M. Z. (26/12/2006). KamuAltyapı Yatırımlarının Sermaye Piyasaları Aracılığıyla Finansmanı. SPK 7. Arama Konferansı Tebliği, (s. 127). Ankara.

BARLOW, M. (2009). Mavi Sözleşme. İstanbul: Yordam Kitap.

BELUSSI, F., Rudello, R., & Savarage, M. (2016). The Internationalization of MNEs from and to BRICS Counties;the case of the industrial machinery industry. Marco Fanno Working Paper 205,Univesrite degli studi di Padova,PADOVA, s. 205.

FREEMAN, C., & SOETE, L. (2003). Yenilik İktisadı (3.Baskı b.). (E. TÜRKCAN, Çev.) Ankara, Türkiye: TÜBİTAK. Haziran 20, 2018 tarihinde kitap.tubitak.gov.tr adresinden alındı

KEDIA, B., CLAMPIT, J., & GAFFNEY, N. (2012). EMNEs and Knowledge-Seeking FDI. Management International Review; 52(2):155-173.

MALİK , O., & Agarwal, R. (25–26 October 2012). “The Rise of Emerging Market Multinational Companies (EMNC): A Capabilities-Based Perspective”. . Copenhagen: Third Copenhagen Conference on Emerging Multinationals: Outward Investment from Emerging Economies.

¹¹ <https://www.enka.com/tr/>; 20.06.2018

Malik, O. M. (tarih yok).

SINGER, H. W. (1954). Problems of Industrialization of Underdeveloped Countries. Vol:VI , No:2. International Social Science Bulletin.

(Aralık, 2009). Turkey Public Expenditure. DÜNYA BANKASI. Washington,D.C.: DÜNYA BANKASI.

TÜİK. (2017, 05 25). www.tuik.gov.tr: www.tuik.gov.tr adresinden alındı

Vergi sorunları. (tarih yok). <http://www.vergisorunlari.com.tr>. adresinden alındı

(2017 pp:24). World Investment Report. UNCTAD.

(2017). World Investment Report. UNCTAD.

<https://www.enka.com/tr/hakkimizda/tarihce/> (erişimtarihi:20.06.2018)